

Sangens Hus skabelsesberetning. Tale ved Sangens Hus 10-års-fødselsdag, maj 2024.

Mads Bille, medstifter af Sangens Hus. Kunstnerisk chef for Den Jyske Sangskole.

Omkring 2010 var vi ret godt tilfredse med os selv på Den Jyske Sangskole, som vi etablerede for at kunne give de 200 børn og unge i vores kor, en ordentlig musikuddannelse. Vi var blevet 11 år og eksisterede nu som mere end en fantasi. Vi sendte hvert år sangere videre til konservatorierne, Herning Kirkes Drengekor og MidtVest Pigekor drønedede rundt i landet og udlandet, vi fik fin opmærksomhed fra pressen og kollegerne var så misundelige at det følte godt. Alligevel var der en sten i skoen.

Man skulle kun træde få skridt tilbage før det blev tydeligt, at vi havde fået skabt en sang-ø i et stort hav. Den Jyske Sangskole fremstod som et antropologisk fænomen i en verden, som så i en helt anden retning. Uanset hvor mange unge mennesker Den Jyske Sangskole kunne sende videre i uddannelsessystemet, ville vi aldrig kunne dække det skrigebehov for veluddannede musiklærere i folkeskolen, syngende pædagoger i daginstitutionerne, sangere til de professionelle kor eller solister til operascenerne. Når jeg så på korene herhjemme og lyttede til korlederne, lyttede jeg til en historie om at de mange, mange blandede korsangere hvert år blev ældre, uden at man forholdt sig til, hvor de nye sangere skulle komme fra. Der var gode børne- ungdomskor rundt i landet; men jeg så det ene strålende kor efter det andet falde fra hinanden, når deres dirigent efter et langt livs indsats gik på pension. Intet sted i det syngende Danmark så jeg andet end ildsjæle, som brændte op i manegen, mens folk klappede, og når ildsjælen var brændt op, var der intet tilbage.

Jeg så ingen interesse for at kaste et politisk, organisatorisk, strategisk blik på situationen. Christian Alstrup, min tætte kollega i direktionen på Den Jyske Sangskole, kom med en viden om sportsverdenen, en professionel viden om forandringsledelse og organisationsudvikling og kærlighed til sang og musik. Sammen så vi med interesse på DGI, som havde omkring 1,8 millioner medlemmer og derfor, med massiv folkelig opbakning kunne levere skarp politisk lobbyvirksomhed, og få lagt et dræn ind i Danske Spilts årlige overskud, udlodningsmidlerne. Dertil indtægter fra de mange tusinde idrætsudøvere, fonde, som havde fået øjnene op for folkesundheden, og sponsorer, som alle havde spillet bold som børn og nu hver især havde deres egen yndlingsklub. Sport og fodbold som det globale "something to talk about", med en global milliardomsætning tilknyttet. Det var her pengene løb hen. Det var her det store, samlende fælles tredje var blevet identificeret. Det var en stor inspiration.

Jeg kom i tanker om det latinske udtryk, Disjecta Membra – adsplittede lemmer – når jeg så på det danske sanglandskab i begyndelsen af 2000 og 2010'erne. Et landskab som ellers med Gud, Konge og Fædreland i ryggen oprindeligt havde været med til at definere sammenhængskraften i Danmark. De middelalderlige skoleforordninger havde skabt en symbiose imellem skole- og kirke, hvor en af skolens hovedopgaver var at lære børnene musikken som et fag og en kanon af salmer, så de kunne være en del af den syngende menighed. Dertil 150 års fællessangstradition fra Guldalderen og frem til 1960'erne, hvor tresseroprøret revolterede imod velfærdssamfundet og netop Gud, Konge og Fædreland, og hvor den berømte Blå Betænkning i slut tresserne afkoblede den formelle relation mellem kirke og skole. Det i øvrigt hårdt tiltrængte ungdomsoprør latterliggjorde – som en sideeffekt af en større dagsorden – den danske fællessang. Den nationale identitetsfølelse blev mistænkeliggjort og en ny, global ungdomsbevægelse, definerede sig selv som den nye begyndelse, holdt sammen på tværs af alle snærende nationale grænser af et smukt ønske om "make love-not war" og med poeter som Dylan og Allan Ginsberg som de store retningsgivere henimod en smukkere verden.

Tredive år senere, eksplodere internettet og udjævnede alle genredogmer, landegrænser og historisk eftertænksomhed. I Danmark var den statslige radiofoni og en enkel eller to tv-kanaler blevet erstattet af en absolut tsunami af information og valgmuligheder.

Hvordan kan man forholde sig til så adsplittet et landskab, og hvordan kan man byde ind i samfundslivet med andet end sport som det samlende fælles tredje?

Som ung overophedet korleder i spidsen for vekslende grupper af unge korsangere blev jeg jævnligt udsat for, hvad jeg kom til at tænke på som ”kattekillinge-blikket”. Det var det blik, jeg fik fra især mødre til mine unge korpiger, når de så på mig. De forstod ikke helt min begejstrings kerne, de forstod heller ikke deres børns nye entusiasme for kirkekor, men de anerkendte mig som et autentisk menneske og tænkte, at det var godt for deres børn at omgås ”den slags”. Og desuden: et KIRKE-kor – så lavede de da ikke noget snavs så længe. Så fik jeg ”blikket”. Mødrene syntes at min entusiasme, eller muligvis jeg selv, var nuttet – som en kattekillende. Det var for det første ikke godt for min unge, porøse, maskuline identitet gang på gang at få dette blik fra de unge mødre. For det andet irriterede det mig grænseløst, at de ikke kunne forstå storheden i mine kunstneriske drømme.

Det var først mange år efter i mødet med den nye verden og det nye kaos at navigere i, at der begyndte at tegne sig en løsning på vores spørgsmål om, hvordan man kunne styrke sangen i Danmark, skabe en klar vej at gå for unge, ambitiøse sangere og en folkelig bevægelse, som kunne genindskrive sangen i samfundet, som et samlende, retningsgivende fælles tredje.

Jeg havde heldigvis på et ret tidligt tidspunkt fundet ud af, at hvad jeg end lavede, skulle jeg ikke lave det alene, og alt hvad jeg har været involveret i de sidste 30 år, har været et teamsamarbejde. Helt tilbage i halvfemserne havde jeg arbejdet sammen med Herning Kommunes første kulturchef, Lars Stentoft. Lars sidder nu som indflydelsesrig og toneangivende kulturdirektør i Viborg Kommune. Jeg har lyttet til hans råd igennem 25-30 år, og han trådte nu ind i en arbejdsgruppe sammen med Christian Alstrup. Lars har absolut gehør overfor politisk magt i al almindelighed og kommunal indflydelse i særdeleshed, og jeg har nu i mange, mange år lyttet til Lars råd og refleksioner, med den samme hengivenhed som præstinderne i antikkens Grækenland lyttede til Oraklet i Delfi. Jeg henvendte mig til Palle Kjeldgaard, som jeg arbejdede sammen med første gang for 50 år siden, da jeg som ca. 20-årig organist inviterede ham til at spille violin i min kirke, og hvor jeg markedsførte ham som et ungdomstalant, fordi han var 14 år. Senere rejste vi Danmark tyndt med koncerter for violin og orgel. Jeg har leveret drengekor til Palle, da han var orkesterchef for Aalborg Symfoniorkester, og senere da han blev orkesterchef for Aarhus Symfoniorkester. Palle var min kloge musikerammerat med sans for ledelse, så han kom med i bestyrelsen for Sangens Hus, hvor han stadigvæk kaster glans. Edna Rasmussen bibragte som musikskoleleder dyb viden om musikskoleverdenen og god politisk indsigt fra sine år i Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg.

Christian Alstrup og jeg var blevet et godt team, og vores to vidt forskellige uddannelses- og erfaringsbaggrunde supplerede hinanden godt. Siden kom den milde og indsigtfulde rektor Skjold og andre kompetente mennesker til som fx min tidligere træningsmakker og ’kormor’, Dorte West, som nu er borgmester i Herning Kommune men stadigvæk min ven.

Vi – i vores lille task force – besluttede, at vi måtte lave sangskoler over hele Danmark; men at det var bedre at kalde dem *sangkraftcentre*.

Med sangkraftcentre kunne vi understøtte dygtige korledere rundt om i landet med at få lidt organisation bygget op om deres kor, så de kunne blive aflastet som ildsjæle og samle sig om at dirigere deres kor. Tanken var også, at der ville være en organisation, når dirigenten gik på pension, så sangmiljøet kunne tiltrække kompetente efterfølgere. Jeg kiggede rundt i landet og vi fandt ti miljøer med enten ambitiøse drenge-, pige- eller mandskor. Vi fik kontakt med Det Obelske Familiefond, som efter kort tid bakkede op med sammenlagt 12,5 millioner kr.

Da vi således var kommet i gang med at bygge en national infrastruktur, fandt vi ud af, at vi måtte udvikle et Videncenter for sang, som skulle skabe "the missing link" mellem den akademiske sangforskning og samfundet. Viden fra Videncenter for sang skulle støbes om til konkrete sangprojekter, som kunne fremme sangen i Danmark.

Så kom ideen til et Sangens Hus for Danmark, som skulle være en slags Sangens DGI: En paraplyorganisation for sanginitiativer og institutioner. Vi ønskede hurtigt at skabe ejerskab til ideen. Christian og jeg tog derfor rundt i hele landet og holdt over et par måneder i alt 40 møder med kororganisationerne, DR, musicalakademiet, kirkemusikskolerne, Operaakademiet, musikskoler, efterskoler, Højskoleforeningen en lang stribe politikere og kulturelle frontfigurer som Skt. Annæ Gymnasium og flere endnu.

Undervejs på denne maratonrundtur lærte jeg, at jeg var sart overfor ikke at have spist ordentligt, og på et par møder med forskellige musikskoleledere kunne jeg pga. af mit lave blodsukker ikke tilbageholde min irritation over disse hvide, midaldrende mænd, som kun kunne se problemer men ikke løsninger. Jeg kaldte dem for sure, gamle mænd, mens Christian måtte bruge alle sine diplomatiske evner på at undgå, at vi blev smidt ud. Der var forsigtig interesse fra alle, og i januar 2014 holdt vi et møde på Hindsgavl med aktører fra hele sang-Danmark. Her tiltrådte man ideen om et nationalt Sangens Hus.

Måned efter havde vi møde på Den Jyske Sangskole med den spritnyudnævnte kulturminister, Marianne Jelved. Jelved så udtryksløst på Christian Alstrups lange parade af PowerPoints og sad så stille og så udtryksløst, mens jeg stod der og udøste mit hjerteblod, at jeg på et tidspunkt overvejede, om Marianne Jelved muligvis var afgået ved døden; men det viste sig, at sådan ser Marianne Jelved ud, når hun lytter. Efter mødet sagde Jelved helt kort, at hun godt kunne lide vores NGO-initiativ, og at vi skulle sende en ansøgning til Kulturministeriet. To dage senere fik vi en opringning fra ministersekretæren, som bad os om at sende en ansøgning, og hun skulle have den om tre dage, og kort tid efter modtog vi vores første kulturministerielle millioner.

De kommende år sendte os ud på en vild tur, hvor vi tog hul på en nærmest uendelig møderække med fonde som Nordea Fonden, Augustinus Fonden, Det Obelske Familiefond, kommuner, musikskoler, politikere, med flere foretræder på Christiansborg samtidigt med, at der skulle støbes en bæredygtig organisation og skabes et lokalt og nationalt ejerskab til ideen om et Sangens Hus i Danmark. For slet ikke at tale om at opbygge en økonomi. "Vi bygger skibet mens vi sejler", sagde Christian og jeg tit til hinanden.

Den sejltur sender os udenfor Sangens Hus tilblivelseshistorie; så jeg vil nøjes med at glæde mig over at vi står her, ti år efter 2014 med et Sangens Hus på kanten af finansloven, med en superskarp direktion og bestyrelse, med en infrastruktur af sangkraftcentre, med et Videnscenter for sang, med en

begavet stab af sangkonsulenter og allerede med nationalt ejerskab, som for blot ti år siden var en drøm, og med så stærk en mission og med så livskraftige visioner, at der for mig at se ikke er tvivl om, at Sangens Hus er kommet for at blive.

Verden er skrøbelig og udsat som ikke set i mange, mange år. Langsomhed, fordybelse og meningsfulde fællesskaber er eftertragtet som aldrig før. Den tidskrævende bemestringsrejse for den nye generation af sangere og nye måder at lade sangen blive et meningsbærende fælles tredje er et livsnødvendigt kontrapunkt til kunstig intelligens, den digitale virkelighed og hurtighed. Som Dostojevskij sagde: "Verden skal frelses ved skønhed".